

Zimování hus běločelých (*Anser albifrons*) v centrech měst Železného Brodu a Hradce Králové

Wintering of the White-fronted Geese (Anser albifrons) in the Železný Brod and Hradec Králové city centers (North–Eastern Bohemia)

Karel Bejček,⁽¹⁾ Ladislav Jasso⁽²⁾ & Paweł T. Dolata⁽³⁾

⁽¹⁾ Brožíkova 620, 500 12 Hradec Králové; e-mail: kkbejcek@post.cz

⁽²⁾ Proseč 25, 513 01 Semily; e-mail: Jasso.L@seznam.cz

⁽³⁾ Południowowielkopolska Grupa Ogólnopolskiego Towarzystwa Ochrony Ptaków, ul. Wrocławska 60 A/7, 63-400 Ostrów Wielkopolski, Polsko; e-mail: p.dolata@op.pl

Počty hus běločelých (*Anser albifrons*) přezimujících v Evropě jsou v poslední době odhadovány na 1,1 milionů jedinců. Z toho v České republice zimovalo v letech 1990–2000 asi jeden až 30 tisíc jedinců podle klimatických podmínek v jednotlivých zimách (BIRDLIFE INTERNATIONAL 2004). Husy běločelé se často vyskytují společně s husami polními (*Anser fabalis*), kterých zimuje v České republice asi pět až 80 tisíc jedinců. Vzhledem k tomu, že jde o lovný druh (doba lovu v ČR je od 16. srpna do 15. ledna; vyhláška Ministerstva zemědělství č. 245/2002 Sb.), jsou husy velmi plaché a obvykle se nepřibližují k lidem. Pozorování hus běločelých nejčastěji pochází z volné krajiny – z polí a velkých vodních ploch (např. VRÁNA & BĚLKA 2006, 2007), tedy z míst typických pro zimní výskyt těchto ptáků. Zcela chybí pozorování hus běločelých (nebo i polních) v českých městech (viz HUDEC 1994), a to i z pravidelně sčítaných tradičních zimovišť vodních ptáků na řekách (BERGMANN 2002, HAMPL & VÁCLAVEK 2003, SYCHRA 2005, VRÁNOVÁ *et al.* 2007). V tomto příspěvku popisujeme tři pozorování husy běločelé na řekách ve městech severovýchodních Čech.

První pozorování pochází z řeky Jizery v Železném Brodě (kvadrát 5357, 50°39'N 15°17'E, nadmořská výška 314 m). Město leží v hlubokém údolí a je obklopeno kopcovitým terénem. Dne 26. října 2006 byla na řece ve městě pozorována mladá husa běločelá (*ssp. A. a. albifrons*) společně s husou polní. Pták dobře létal a v době zimních povodní v lednu 2007 se krátkodobě zdržoval mimo město. V centru města byl pozorován opakovaně, často v hejnu kachen divokých (*Anas platyrhynchos*) a odletěl až 8. dubna 2007. Další dvě mladé husy běločelé se objevily na stejném místě 8. listopadu 2007. Přezimovaly opět v centru města, kde se často pásly na trávníku u jediného mostu přes Jizeru. Věk jsme určili podle naznačené bílé skvrny nad zobákem a chybějícího tmavého pruhování spodiny těla. Husy nebyly plaché, ale ani zcela důvěřivé – jejich úteková vzdálenost (před příchodem pozorovatelem odplouvaly) byla asi 10–15 m a krmení od lidí téměř nepřijímaly. Tyto husy byly naposledy pozorovány 12. dubna 2008.

Další pozorování pochází z řeky Labe v Hradci Králové (kvadráty 5760/5761, 50°13'N 15°50'E, nadmořská výška 230 m). Dne 12. ledna 2008 byla při zimním sčítání vodních ptáků v centru Hradce Králové (Smetanovo nábřeží) pozorována jedna mladá husa běločelá a od 20. ledna 2008 byly na

stejném místě přítomny dvě mladé husy běločelé (opět *ssp. A. a. albifrons*). Jejich určení bylo potvrzeno více ornitology. Husám chyběly tmavé pruhy na spodině těla a bílá skvrna nad zobákem. Husy se vyskytovaly v uvedeném místě pravidelně; jejich přítomnost byla kontrolována v cca tří denních intervalech. Poslední pozorování je z 24. dubna 2008. Poté už husy na Labi pozorovány nebyly. Husy se zdržovaly v hejnech kachen divokých (max. cca 100 ex.), labutí velkých (*Cygnus olor*; max. cca 80 ex.), a lysek černých (*Fulica atra*; max. cca 80 ex.). V březnu a dubnu klesly počty labutí na 3–18 jedinců, zmenšovaly se i počty kachen i lysek. Vodní ptáci jsou zde krmeni lidmi; husy běločelé se krmení pravidelně účastnily a také se často pásly na trávníku podle řeky. Byly ostražitě, ale jejich minimální vzdálenost od člověka se postupně zmenšovala z cca 20 m až na méně než 2 m. Stačil ale prudší pohyb či výkřik lidí a husy okamžitě odplouvaly do větší vzdálenosti. Ke konci svého pobytu odlétaly na pole severně od místa výskytu a vracely se zpět. Husy se zdržovaly na Labi až do 24. dubna 2008. Všechny pozorované husy byly plně vzletné a nebylo na nich pozorováno žádné viditelné zranění (např. postřelení). Taktéž nebyly označeny kroužky, což zvyšuje pravděpodobnost, že se nejednalo o uprchlíky ze zajetí. Vždy se jednalo o mladé ptáky. Pozorované zimování ve městech může být počátkem urbanizace tohoto druhu, k jaké došlo ve druhé polovině dvacátého století např. u labutí velkých (HILPRECHT 1970, HORA 1984, 1985, 1991, WIELOCH 1984, HUDEC 1994) a kachen divokých (ENGEL *et al.* 1988, HUDEC 1994, KONSTANTINOV *et al.* 1996, NOWICKI 2001) v druhé polovině dvacátého století.

Několik dalších pozorování hus běločelých v centrech měst je známo z Polska. Od 27. prosince 1973 do 2. ledna 1974 se mladá husa běločelá vyskytovala na Lužické Nise v centru Zhořelce (STAWARCZYK 1981), další opět mladí ptáci zimovali jednotlivě v listopadu a prosinci 1988 v parku Morskie Oko v centru Varšavy (NOWICKI 2001) a v lednu–březnu 1992 na Visle v Krakově (WALASZ 1993). V posledním případě se husa krmila na trávníku u řeky ve vzdálenosti 5–7 m od lidí. V polovině devadesátých let dvacátého století se jedna husa běločelá připojila k hejnu vodních ptáků (husa velká *Anser anser*, berneška velká *Branta canadensis*, husa polní) v ZOO v Poznani a přebývala tam několik sezón (Wysocki *in verb.*). V prosinci 1996 byla jedna husa běločelá pozorována na řece San v centru Přemyšle (Kunysz 1998, Kunysz *in verb.*).

Souhrn

V tomto příspěvku popisujeme tři pozorování husy běločelé (*Anser albifrons*) na řekách v netypickém prostředí měst. Tento druh jsme dvakrát zaznamenali na řece Jizeře v Železném Brodě v období od 26. října 2006 do 8. dubna 2007 (1 ex.) a poté v období od 8. listopadu 2007 do 12. dubna 2008 (2 ex.). Další dvě husy běločelé byly společně zaznamenány na Labi v Hradci Králové v období od 20. ledna do 20. dubna 2008. Ve všech případech se jednalo o mladé, vzletné a zdravě vypadající jedince bez kroužků. Husy se misily s hejny dalších druhů zimujících vodních ptáků a částečně ztrácely plachost před lidmi.

Summary

In this paper, we describe observations of the White-fronted Goose (*Anser albifrons*) in an unusual habitat of rivers in the city centers in North–Eastern Bohemia. We repeatedly recorded one individual of this species on Jizera river in Železný Brod city (50°39'N 15°17'E, altitude 314 m) during the period 26th October 2006 to 8th April 2007, and two individuals at the same place from 8th November 2007 to 12th April 2008. Other two individuals were observed on Labe river in Hradec Králové city (50°13'N 15°50'E, altitude 230 m) during the period 20th January to 24th April 2008. All five individuals were young, flight-worthy and healthy birds without rings. They joined the flocks of other waterfowl species and their partly lost the timidity against people.

Literatura

- BERGMANN P. 2002: Změny v zimování vodních ptáků na Vltavě v Praze v poslední čtvrtině 20. století. *Sylvia* 38: 61–74.
- BIRDLIFE INTERNATIONAL 2004. Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. *BirdLife International, Cambridge*.
- ENGEL J., KELLER M., LESZKOWICZ J. & ZAWADZKI J. 1988. Synurbanization of the mallard *Anas platyrhynchos* in Warsaw. *Acta Ornithologica* 24: 9–28.
- HAMPL R. & VÁCLAVEK J. 2003: Zimování vodních ptáků na Labi v Pardubicích v letech 2000/2001–2002/2003. *Panurus* 13: 81–88.
- HILPRECHT A. 1970. Höckerschwan, Singschwan, Zwergschwan. Die Neue Brehm-Bücherei. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg Lutherstadt.
- HORA J. 1984: Populace labutě velké (*Cygnus olor* Gmelin) v ČSSR v roce 1981. *Zprávy MOS* 42: 19–37.
- HORA J. 1985: Bestandssituation des Höckerschwans, *Cygnus olor*, in der ČSSR. *Beitr. Vogelkd.* 31: 93–103.
- HORA J. 1991: Základní informace o populaci labutě velké (*Cygnus olor* /Gm./) ve Východočeském kraji. *Panurus* 3: 89–106.
- HUDEC K. (ed.) 1994: Fauna ČR a SR, Ptáci 1. *Academia, Praha*.
- KONSTANTINOV V. M., NOWICKI W. & PICHURIN A. G. 1996: Recent changes in the avifauna of cities in European Russia and Eastern Poland – results of a questionnaire. *Acta Ornithologica* 31: 59–66.
- KUNYSZ P. 1998: Liczebność ptaków wodnych w okresie jesienno-zimowym na Sanie w Przemyślu. *Badania nad ornitofauną Ziemi Przemyśkiej* 6: 121–126.
- NOWICKI W. 2001: Ptaki śródmieścia Warszawy. *Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa*.
- STAWARCZYK T. 1981: Ptaki okolic Zgorzelca (woj. jeleniogórskie). *Notatki Ornitologiczne* 22: 3–17.
- SYCHRA J. 2005: Zimování vodních ptáků na brněnských řekách. *Crex* 25: 99–104.
- VRÁNA J. & BĚLKA T. (eds) 2006: Ornitologická pozorování. *Panurus* 15: 125–140.
- VRÁNA J. & BĚLKA T. (eds) 2007: Ornitologická pozorování. *Panurus* 16: 133–160.
- VRÁNOVÁ S., LEMBERK V. & HAMPL R. 2007: Ptáci Pardubic. *Východočeská pobočka České společnosti ornitologické a Východočeské muzeum v Pardubicích, Pardubice*.

- WALASZ K. 1993: Zimowanie gęsi zbożowej *Anser fabalis* i gęsi białoczelnej *Anser albifrons* na odcinku miejskim Wisły w Krakowie. *Remiz* 2: 92–93.
- WIELOCH M. 1984: Numbers and distribution of the Mute Swan *Cygnus olor* in Poland against the situation of this species in Europe. *Acta Ornithologica* 20: 187–240.

ISSN 1211-6424

ISBN 978-80-87151-02-0

+ foto v barevné příloze

Obr. 1: Husy běločelé (*Anser albifrons*) na Labi v centru Hradce Králové dne 20.1.2008. Foto L. Jasso.

Fig. 1: White-fronted Geese (*Anser albifrons*) on Labe river in the Hradec Králové city center on 20.1.2008. Photo by L. Jasso.